

The Role of Microcredit from the Imam Khomeini Relief Committee in Improving the Rural Business Environment: A Case Study of Kuchesfahan District, Rasht County

Erfan Asgari Jafarabadi¹, Samira Mahmoodi² , Ali Hajinejad³

1. M.S in Geography and Rural Planning, University of Guilan, Rasht, Iran. E: erfandh013@gmail.com

2. Assistant Professor, Geography and Rural Planning, University of Guilan, Rasht, Iran. (Corresponding Author). E: Smahmoodi@guilan.ac.ir

3. Associate Professor, Geography and Rural Planning, University of Guilan, Rasht, Iran.

E: ahajinejad@guilan.ac.ir

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords

Small and medium-sized Enterprises (SMEs)
Business environment
Microcredit,
Rural development,
Imam Khomeini Relief Committee

One of the main approaches to rural development is the establishment of small and medium-sized enterprises (SMEs) in rural areas. These enterprises play a significant role in the growth and prosperity of villages, aiming at sustainable rural development. Among the key solutions for overcoming financial constraints and supporting the establishment of SMEs are loans, microcredit, micro-investments, and the promotion of financial capital and savings in rural areas, all of which contribute to poverty reduction and economic empowerment. The purpose of the present study was to examine the role of micro-bank loans provided by the Imam Khomeini (RA) Relief Committee in improving the business environment of SMEs in the rural areas of Kochsafhan district. This applied research employed a descriptive-analytical method with data collected through questionnaires. The validity of the questionnaire was confirmed using expert opinions, and its reliability was assessed through Cronbach's alpha coefficient. The statistical population included 569 individuals who received micro-bank loans from the Relief Committee, out of which 230 were selected as the sample size based on Cochran's formula. The results indicate a positive and significant relationship between the allocation of micro-bank credits and the improvement of the small business environment in Kochsafhan villages. Moreover, there is a strong correlation between the allocated credits and indicators such as income growth, employment creation, and improvement in the standard of living. Regression analysis also demonstrated that the allocated micro-bank loans contributed to economic diversification in rural areas. It can also be concluded that the appropriate allocation of microcredits in a planned framework can improve the business environment in rural communities and, as a result, strengthen poverty alleviation, economic growth, and sustainable rural development.

Article History:

Received:
08 Ma 2025

Received in revised form:
11 Au 2025

Accepted:
19 Au 2025

Available online:
23 Su 2025

Citation: Asgari Jafarabadi, E., Mahmoodi, S. & Hajinejad, A. (2025). The Role of Microcredit from the Imam Khomeini Relief Committee in Improving the Rural Business Environment: A Case Study of Kuchesfahan District, Rasht County. *Journal of Geography*, 23 (85), 57-76.

 <http://doi.org/10.22034/jiga.2025.2042968.1341>

© The Author (s).

Publisher: Iranian Geographical Associati This is an open access

article under the CC BY NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Extended Abstract

Introduction

Small and medium-sized enterprises (SMEs) possess a high capacity to respond swiftly to market changes and customer needs. They can readily adapt to new conditions, exhibiting dynamic behavior in response to a changing environment. In other words, such enterprises are typically demand-oriented, aligning their operations with audience needs. They are also capable of rapidly modifying their production methods, marketing strategies, and operational activities. Microcredit programs facilitate the provision of financial services, often in the form of unsecured loans, which improve the access of poor and low-income rural households to capital. These services include small loans, savings accounts, credit, money transfers, and insurance, which are granted to rural populations to help them establish or expand their business ventures. Therefore, microcredit is intended to foster the development of new businesses—enabling many beneficiaries to become entrepreneurs—and to support impoverished individuals in rural areas.

Methodology

This study is classified as applied research and utilizes a descriptive-analytical methodology. Data were collected through both library research (for the theoretical framework) and a field survey using a structured questionnaire. The statistical population consisted of all individuals who received microcredit from the Imam Khomeini Relief Committee in Kuchesfahan District between 2013 and 2017. The sampling frame included villages where more than 5% of households had utilized these microcredits during the specified period. From a total of 569 borrowers, a sample size of 230 was determined using Cochran's formula.

Results and Discussion

The research established a significant positive relationship between the microcredit allocated by the Imam Khomeini Relief Committee and the improvement of the small business environment in the villages of Kuchesfahan District. The results of the analysis of economic indicators also revealed a positive and significant relationship between the allocated microcredit and metrics such as income, employment, and standard of living. Specifically, the Pearson correlation coefficient for the income index was 0.170, the employment index was 0.245, and the standard of living index was 0.256. The regression analysis further determined that the microcredit provided by the Imam Khomeini Relief Committee is a significant predictor of economic diversification in the studied rural areas.

Conclusion

From a development perspective, credit resources are an instrument for achieving sustainable rural development and a foundation for initiating social, economic, and physical transformations. Importantly, the focus on rural household employment through microcredit is not confined to traditional sectors like agriculture, animal husbandry, and natural resources. Instead, special attention to rural industries and non-farm businesses has addressed a critical gap, providing a basis for economic diversification in rural areas. In this regard, the Imam Khomeini Relief Committee, by providing microcredit for SMEs, has successfully created platforms for economic diversification in the rural areas of Kuchesfahan District.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

References

- 1) Alaedini, p. & Jalali Mousavi, A. (2011). Evaluation of the effectiveness of micro-financial service support programs and the micro-credit fund for rural women in Iran, *Journal of community development*, 2(2), 62-76. [Persian].

- https://jrd.ut.ac.ir/article_22227.html
- 2) Alessa, AA., Zaabi, EA. & Diba, AM. (2025). Impact of Social and Microcredit Characteristics on Small Project Financing: A Case Study of Agricultural Entrepreneurial Firms in Sudan, *African Scientific Journal*, 03(28), 677-697.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14929815>
 - 3) Azizpour, F. & Khodakarmi, Z. (2014). Socio-economic effects of agricultural microcredits in rural areas, case study: Dehistan Kersaf, *Space Economy and Rural Development Quarterly*, 4(3), 57-69. [Persian].
<https://doi.org/10.18869/acadpub.serd.4.13.57>
 - 4) Bakhtiari, S. & Pasban, F. (2004). The role of bank credits in the development of job opportunities: Case Study, *Quarterly Journal of Agricultural Economics and Development*, 12(46), 73-105. [Persian].
<https://sid.ir/paper/24285/fA>
 - 6) Bhuiyan, MF. & Ivlevs, A. (2019). Micro-entrepreneurship and subjective well-being: Evidence from rural Bangladesh, *Journal of Business Venturing*, 34(4), 625-645.
<https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2018.09.005>
 - 7) ChegeniSalehi, M., Rahimian, M. & Gholamrezai, S. (2018). Analyzing the solutions of microcredit funds to empower rural women (case study: Lorestan Province), *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 49(4), 675-687. [Persian].
<https://doi.org/10.22059/IJAEDR.2018.251895.668561>
 - 8) Ghanbari, Y., Nouri, R. & Ghafourzadeh, H. (2016). Evaluation the role of Imam Khomeini relief committee in the development of sustainable employment (case study: Khomein Township), *Islamic Economics*, 16(64), 117-143. [Persian].
https://eghtesad.iict.ac.ir/article_24104.html
 - 9) Ghanbari, Y., & Nouri, R. (2017). Assessment on the impact of microcredit provided by Imam Khomeini relief foundation on population sustaiment in rural areas (case study: Khomein county), *Economics Research*, 65(2), 177-198. [Persian].
<https://doi.org/10.22054/joer.2017.7850>
 - 10) Han, L. & Hare, D. (2013). The link between credit markets and self-employment choice among households in rural China, *Journal of Asian Economics*, 26(C), pp: 52-64.
 - 11) Javanshiri, M., BozarJomehri, Kh., Harati, O. & Mahmoudi, H. (2016). The role of microcredits in the development of mountainous and plain rural areas (A case study of the villages of Kardeh and Miyan-velayat in the Mashhad County), *Rural Development Strategies Quarterly*, 4(2), 157-180. [Persian].
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2017.61710.1580>
 - 12) Kanungo, M. (2012). Rural Development Through Microfinance, MGNREGA and Women Empowerment, *Odisha Review*, LXIX(2), 75-78.
<https://www.cabidigitallibrary.org/doi/full/10.5555/201330339133>
 - Khoi, PD., Gan, C., Nartea, G. & Cohen, DA. (2013). Formal and informal rural credit in the Mekong River Delta of Vietnam: Interaction and accessibility, *Journal of Asian Economics*, 26(C), 1-13.
<https://doi.org/10.1016/j.asieco.2013.02.003>
 - 13) Maleki, T., Golparvar, P. & Zarifian, S. (2016). Factors inhibiting small businesses in rural areas, case study: GoijehBeel village of Abhar city, *Rural Development Strategies Quarterly*, 4 (3), 317-331. [Persian].
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2018.81627.1645>
 - 14) Manta, O. (2016). The role of microfinance in sustainable rural development, *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 16(2), 229-236.
https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.16_2/Art30.pdf
 - 15) Mohapatra, S., Rozelle, S. & Goodhue, R. (2007). The rise of self-employment in rural China: development or distress?, *World Development*, 35 (1), 163-181.
<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2006.09.007>
 - 16) Musah, I. (2025). Microcredit as a catalyst for microbusiness growth: a myth or reality; a case of Asante-Akim Central Municipality, Ghana, *Future Business Journal*, 11(5), 1-17.
<https://doi.org/10.1186/s43093-025-00426-9>
 - 17) Nguyen, THA., Trinh, QT. & Nguyen, TL. (2024). Effects of microcredit programs on household financial portfolios: Evidence from rural Vietnam, *Heliyon*, 10(21), pp: 1-13.
<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e39659>
 - 18) Nwoye, OJ. (2015). The role of micro-finance banks entrepreneurship development in Nigeria and some selected countries, *African Journal of Social Policy and Administration*, 3(1), 1-35.
<https://eprints.covenantuniversity.edu.ng/10036/>

- 19) Patil, R. & Kamath, V. (2017). Impact of Microfinance on Rural development (With special Reference to Gulbarga division of Karnataka state) ,IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM), 19 (9) ,01 09.
<https://www.iosrjournals.org/iosr-jbm/papers/Vol19-issue9/Version-1/A1909010109.pdf>
- 20) Prasad-Dhakal, Ch. & Nepal, G. (2017). Contribution of Micro-Finance on Socio-Economic Development of Rural Community, journal of advanced academic research, 3(1), 134-141.
- 21) Rahmani, M., ZandRazavi, S., Rabani, A. & Adibi, M. (2007). Micro-credits as empowering women: a case study of Posht-rud village, Bamm Kerman, Journal of Social-Psychological Studies of Women, 3(18), 105-132. [Persian].
[HTTPS://DOI.ORG/10.22051/JWSPS.2008.1363](https://doi.org/10.22051/JWSPS.2008.1363)
- 22) Rezvani, M., DarbanAstaneh, A. & Ahmadabadi, H. (2014). Analysis of the effects of micro-credits on sustainability of rural economy (case study: Mehr-e-Imam Reza Fund-case in Neyshabour county), Journal of Geography and Regional Development, 1(24), 210-233. [Persian].
<https://doi.org/10.22067/geography.v13i1.37283>
- 23) Rui, LI., Qinghai, LI., Shaoan, H. & Xi, Z. (2013). The credit rationing of Chinese rural households and its welfare loss: An investigation based on panel data, China Economic Review, 26, 17-27.
<https://doi.org/10.1016/j.chieco.2013.03.004>
- 24) Taherkhani, M. (2008). Small industries, the cornerstone of the future strategy of rural development, Geographical Research Quarterly, 65, 151-168. [Persian].
<https://www.sid.ir/paper/29889/fA>
- 25) Yadav, KR. (2014). Significance of microfinance institutions in rural development of India, International Letters of Social and Humanistic Sciences, 21, 84-90.
<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=220329>
- 26) Yuharmain, H., Suryana, Y., Novianty, R. & Joeliaty. (2016). An impact study of rural credit bank existence towards micro and small businesses in Padang city, international journal of scientific & technology research, 5(7), 145-150.

نقش اعتبارات خرد تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) در بهبود فضای کسب و کار روستایی مطالعه موردی: بخش کوچصفهان، شهرستان رشت

عرفان عسگری جعفرآبادی^۱، سمیرا محمودی^۲، علی حاجی نژاد^۳

۱. کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

۲. استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران، (نویسنده مسئول) E: smahmoodi@guilan.ac.ir

۳. دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. E: ahajinejad@guilan.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

کسب و کار کوچک و متوسط SME فضای کسب و کار اعتبارات خرد مناطق روستایی کمیته امداد امام خمینی (ره).

امروزه یکی از اصلی ترین راهکارهای توسعه روستایی، ایجاد کسب و کار کوچک و متوسط در نواحی روستایی می باشد که می تواند موازی با اهداف توسعه روستایی کمک شایانی به توسعه و پیشرفت روستاها نماید. در این راستا یکی از راهکارهای رفع موانع مالی و راه اندازی کسب و کارهای کوچک و متوسط مناطق روستایی، اعطای اعتبارات خرد است. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش اعتبارات خرد بانکی کمیته امداد امام خمینی (ره) بر بهبود فضای کسب و کارهای کوچک در نواحی روستایی بخش کوچصفهان است. این پژوهش کاربردی می باشد و روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی - تحلیلی با به کارگیری پرسشنامه است. روایی پرسشنامه با استفاده از نظرات متخصصان و پایایی آن با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ حاصل شده است. جامعه آماری ۵۶۹ نفر دریافت کننده اعتبارات خرد بانکی از کمیته امداد امام خمینی (ره) بخش کوچصفهان بوده که با استفاده از فرمول کوکران ۲۳۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. نتایج تحقیق نشان می دهد که بین اعتبارات خرد بانکی تخصیصی با بهبود فضای کسب و کارهای کوچک در روستاهای بخش کوچصفهان و همچنین بین اعتبارات خرد بانکی تخصیصی با شاخص های درآمد، اشتغال و ارتقای سطح زندگی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. نتایج آزمون رگرسیون نیز نشان می دهد که اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) در تنوع بخشی اقتصادی مناطق روستایی در نمونه مورد مطالعه مؤثر بوده است. اعطای اعتبارات اگر در چارچوب برنامه ریزی صحیح باشد، منجر به بهبود فضای کسب و کار در مناطق روستایی شده و گامی در جهت فقرزدایی، رشد اقتصادی و توسعه پایدار روستایی خواهد برداشت.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۱۲/۱۸

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۵/۲۵

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۵/۲۸

تاریخ چاپ:

۱۴۰۴/۰۶/۰۱

استاد: عسگری جعفرآبادی، عرفان؛ محمودی، سمیرا و حاجی نژاد، علی. (۱۴۰۴). نقش اعتبارات خرد تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) در بهبود فضای کسب و کار روستایی مطالعه موردی: بخش کوچصفهان، شهرستان رشت، نشریه جغرافیا، (۸۵) ۲۳، ۷۶-۵۷.

<http://doi.org/10.22034/jiga.2025.2042968.1341>

مقدمه و پیشینه

کسب و کار کوچک و متوسط (SME)؛ کسب و کاری است که اغلب متعلق به بخش خصوصی بوده و تعداد کارکنان آن محدود می باشد. این رقم کمتر از هشت نفر شاغل در کشور چین (Mohapatra et al., 2007: 172) تا پانصد نفر در آمریکا متغیر بوده و فروش حاصل از تولیدات آن تقریباً کم است. گفتنی است مفهوم "کوچک" در این تعریف، به نوع فعالیت یا کشور مورد بررسی بستگی دارد (طاهرخانی، ۱۳۸۰: ۳۰). برابر مطالعه، کسب و کارهای کوچک و متوسط، از توانایی پاسخگویی سریع به تغییرات بازار و نیازهای مشتری برخوردار بوده و به آسانی می توانند خود را با شرایط جدید تطبیق دهند، در واقع آن ها رفتاری پویا در مواجهه شدن با شرایط متغیر محیطی دارند. به عبارتی، این گونه مشاغل تقاضامحور بوده و خود را با نیازهای دیگران همسومی کنند؛ همچنین در صورت لزوم از توانایی لازم برای واکنش سریع در جهت تغییر روش ها و سازوکارهای تولید، بازاریابی و فعالیت های خود برخوردارند. براساس ارزیابی اقتصادی صورت گرفته از این نوع کسب و کارها می توان گفت، این مشاغل توجیه اقتصادی قابل قبولی دارند، چنانکه با استناد به برخی مطالعات، آن ها می توانند درآمد روستاییان را تا ۳۵ درصد افزایش دهند. با این وصف، توسعه کسب و کارهای کوچک و متوسط منجر به بهبود استانداردهای زندگی روستایی و بهبود درآمد و امنیت در نواحی روستایی می گردد (Manta, 2016: 229). در کشورهای در حال توسعه، کسب و کارهای کوچک و متوسط فعالیت های تجاری کلیدی هستند که اقتصاد کارآمد را حفظ می کنند. بطور خاص ایجاد یک اقتصاد پایدار بطور قابل توجهی مدیون فعالیت های کارآفرینی کوچک است (Alessa et al., 2025: 678). در همین راستا، اعتبارات خرد به شکل خدمات مالی همچون وام های کوچک، پس اندازها، اعتبار، انتقال پول، بیمه و غیره به روستاییان بویژه فقرا در جهت گسترش یا ایجاد مشاغل اعطا می گردد (Prasad-Dhakal, Nepal, & Nepal, 2017: 134)؛ که موجب توسعه کسب و کارهای جدید می شود. براساس مطالعات انجام گرفته، کشور بنگلادش را می توان مبدأ تأمین مالی خرد قلمداد کرد. تجربه این کشور در فراهم سازی منابع مالی برای واحدهای کوچک، فقیران و گروه های خاص به ویژه زنان باعث شد که کشورها در اتخاذ راهبرد مناسب برای اعتبارات خرد، تجربه کشور بنگلادش بویژه توفیق گرامین بانک را مورد توجه قرار دهند. در ایران نیز با توجه به ترکیب جمعیتی، کسب و کارهای کوچک می تواند بازدهی مناسبی داشته و در کوتاه مدت و حتی در میان مدت در رفع مشکل بیکاری مؤثر باشد. در همین راستا، کمیته امداد امام خمینی (ره)، به عنوان گسترده ترین دستگاه حمایتی در چارچوب «طرح اشتغال و خودکفایی» در پی آن است تا براساس قابلیت افراد تحت پوشش، ضمن امکان سنجی شغلی، زمینه را جهت اشتغال و کسب درآمد پایدار برای مددجویان و خودکفایی تدریجی آن ها فراهم آورد، که از جمله اقدامات مؤثر آن می توان به اعطای اعتبارات خرد روستایی اشاره نمود. کمیته امداد امام خمینی (ره) به عنوان یک نهاد حمایتی، با در نظر گرفتن استعداد و توانایی روستاییان، زمینه دریافت وام و اعتبارات را جهت خودکفایی و بهبود وضعیت درآمدی روستاییان فراهم نموده است. این نهاد با پرداخت وام های کارگشایی و خودکفایی در قالب مشاغل خانگی، صنایع دستی، دامداری و کشاورزی، اهداف مختلفی را دنبال می کند که کاهش وابستگی مددجویان به امداد، توانمندسازی خانواده ها، بهبود وضعیت اقتصادی و درآمد و در نهایت جلوگیری از مهاجرت های روستایی از جمله این اهداف می باشد (قنبری و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۷۹).

برابر مطالعات انجام پذیرفته، روش های متداول کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور برای حمایت از کسب و کارهای کوچک عبارتند از: الف: حمایت از زنان سرپرست خانوار و معلولین و سایر گروه های آسیب دیده اجتماعی در قالب راه اندازی کارگاه های خوداشتغال خانگی در حوزه های کشاورزی، صنایع دستی و خدمات فناوری اطلاعات؛ که

هم‌اکنون بیش از ۸۳ درصد اشتغال یافتگان خانگی به این شیوه حمایت می‌شوند (گزارش عملکرد کمیته امداد امام خمینی (ره)، ۱۳۸۸/۵/۲)؛ ب: حمایت از انجمن‌ها، تشکل‌ها، گروه‌های همیار، انجمن‌های خودیار، تعاونی‌ها و خوشه‌های کسب‌وکار برای سازمان‌دهی و ساماندهی کسب‌وکارخانگی به صورت شبکه‌ای که در این حالت معمولاً هریک از تعاونی‌ها یا تشکل‌هایی که در حوزه کارآفرینی و اشتغال دارای صلاحیت هستند نسبت به شناسایی، استعدادیابی، آموزش، مشاوره، تأمین مواد اولیه و ابزار کار، نظارت بر فرایند تولید محصول یا خدمت، استانداردسازی محصول یا خدمت و بازاریابی و فروش محصولات و خدمات اقدام می‌نماید.

در شهرستان رشت و بخش کوچصفهان حمایت مالی از خانوارهای تحت پوشش برای توسعه کسب‌وکارهای کوچک از سوی کمیته امداد امام خمینی (ره) برای نخستین بار در سال ۱۳۵۷ انجام گرفته و پس از آن به طور پیوسته این حمایت استمرار یافته است. براساس آمار بدست آمده از کمیته امداد امام خمینی (ره)، طی سال‌های ۹۶-۱۳۹۲، تعداد ۵۶۹ نفر از روستاییان بخش کوچصفهان، جهت ایجاد اشتغال و کسب درآمد از تسهیلات نهاد مذکور بهره‌مند شده‌اند. مبلغ دریافتی بین پنج تا پنجاه میلیون تومان متغیر بوده است و از هر خانوار بین یک تا سه نفر از این اعتبارات بهره‌برده و اغلب اعتبارات مذکور را در زمینه‌های کشاورزی و دامداری بکار گرفته‌اند (کمیته امداد امام خمینی (ره)، ۱۳۹۷). بخش کوچصفهان بعنوان محدوده مورد مطالعه این پژوهش، دارای سه دهستان بلسبنه، کنارسر و لولمان و مجموعاً ۴۳ روستا می‌باشد که براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ دارای ۴۵۸۲۳ نفر جمعیت و نیز ۱۶۰۷۴ خانوار بوده است. با عنایت به مباحث مطرح شده، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است که "اعتبارات خرد بانکی کمیته امداد امام خمینی (ره) تا چه میزان بر بهبود فضای کسب‌وکارهای کوچک در نواحی روستایی در منطقه مورد مطالعه مؤثر بوده است؟"

در ادامه، مطالعات انجام شده در حیطه پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد. موسا در سال ۲۰۲۵ در مقاله‌ای با عنوان "اعتبارات خرد بعنوان کاتالیزوری برای رشد کسب و کارهای خرد: افسانه یا واقعیت؛ مورد: شهرداری مرکزی آسانته-آکیم، غنا" نشان داد، اعتبارات خرد ابزار موثری برای رشد کسب و کارهای خرد است اما تنها در صورتیکه شرایط وام قابل قبول باشد. شرایط وام شامل نرخ بهره، دوره تنفس و انعطاف پذیری بازپرداخت، نقشی حیاتی در موفقیت کسب و کار دارند. السا و همکاران در سال ۲۰۲۵ در مقاله‌ای با عنوان "تأثیر ویژگیهای اجتماعی و اعتبارات خرد بر تأمین مالی پروژه‌های کوچک؛ مطالعه موردی: شرکت‌های کارآفرینی کشاورزی در سودان" که با نظرسنجی از ۱۲۰ واحد کارآفرینی روستایی انجام شده است به این نتیجه رسیدند که ارتباط قوی بین دسترسی به اعتبارات خرد و موفقیت این کسب و کارها وجود دارد. همچنین نگوین و همکاران در سال ۲۰۲۴ در مقاله خود با عنوان "اثرات برنامه‌های اعتبارات خرد بر سبد مالی خانوارها: شواهدی از مناطق روستایی ویتنام" که از ۱۱۵۷ خانوار روستایی در دو استان ویتنام گردآوری شده است، نشان دادند که استفاده از اعتبارات خرد منجر به افزایش توان پس انداز و سرمایه‌گذاری اقتصادی و توسعه کسب و کارهای جدید در خانوارهای روستایی می‌شود. پاتیل و کمث در سال ۲۰۱۷ در مقاله‌ای تحت عنوان "تأثیر مؤسسات مالی در توسعه روستایی مطالعه موردی: بخش گولبارا در ایالت کارناتاکا"؛ بر ضرورت ایجاد اعتبارات خرد در بخش گولبارا تأکید دارد. مؤلفه‌های موردبررسی در این پژوهش پارامتر اجتماعی و اقتصادی، رضایت‌مندی و دارایی می‌باشند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که خدمات مالی کوچک باعث افزایش علاقه، سطح رضایت و بهبود وضعیت مالی مردم روستایی در بخش گولبارا شده است و توسعه روستایی را به دنبال خواهد داشت. همچنین جیمز در پژوهش خود تحت عنوان "نقش اعتبارات خرد بانکی در توسعه کارآفرینی در نیجریه و کشورهای منتخب"؛ که در سال ۲۰۱۵ انجام داده است، نشان می‌دهد که اعتبارات بانکی باعث توسعه کارآفرینی و ایجاد کسب‌وکار کوچک برای مردم فقیر و ایجاد

تکنیک‌ها و فرآیندهای یادگیری جدید خواهد شد، بنابراین تأثیر زیادی بر توسعه اقتصادی روستایی و بالا بردن سطح زندگی مردم دارد. صالحی چگنی و همکاران نیز در سال ۱۳۹۵ در مقاله‌ای تحت عنوان "اثرات صندوق‌های اعتبارات خرد زنان در توسعه روستایی با تأکید بر توانمندسازی زنان فقیر روستایی" نشان دادند که اعتبارات خرد بر مؤلفه‌های سرمایه‌گذاری، تقویت بنیاد مالی و پس‌انداز، اشتغال، کاهش فقر تأثیر مثبت داشته و رابطه معناداری بین صندوق اعتبارات و توسعه روستایی وجود دارد و این اعتبارات کاهش فقر و توانمندی‌سازی زنان روستایی را به دنبال خواهد داشت. همچنین رضوانی و همکاران در سال ۱۳۹۴ در یک پژوهشی توصیفی-تحلیلی و پیمایشی از نوع کمی تحت عنوان "تحلیل اثرات اعتبارات خرد بر پایداری اقتصاد روستایی، مطالعه موردی: اعتبارات صندوق کارآفرینی امید در شهرستان نیشابور" نشان دادند که صندوق کارآفرینی امید در ارتقای مؤلفه‌های عدالت اقتصادی، رفاه اقتصادی و ثبات اقتصادی روستایی تأثیر داشته است و به‌طور کلی ارائه اعتبارات خرد بر پایداری اقتصادی نواحی روستایی تأثیر معناداری داشته و آن را بهبود بخشیده است؛ و برای پایداری اقتصاد روستاها رویکرد توسعه‌ای مطلوب است که به اقشار پایین دست به‌مثابه‌ی عاملان و پایش‌گران سیاست‌های پیشگیرانه مانند اعطای اعتبارات خرد نگاه کند. علاء‌الدینی و جلالی موسوی نیز در مقاله‌ای تحت عنوان "ارزیابی اثربخشی برنامه‌های پشتیبانی خدمات مالی خرد و صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی ایران" که در سال ۱۳۸۹ انجام داده‌اند، به بررسی اثرات اعتبارات خرد بر سه جنبه از زندگی زنان روستایی یعنی ابعاد مادی فقر، توانمندی زنان روستایی و کاهش آسیب‌پذیری پرداختند. نتایج این پژوهش حاکی از عدم تغییر در شاخص‌های درآمدی، دارایی، خوراک و پوشاک خانوارهای دریافت‌کننده‌ی اعتبارات بوده ولیکن شاخص تنوع درآمدی خانوارها بهبود پیدا کرده است.

برابر مطالعه، در اغلب پژوهش‌هایی که مورد بررسی قرار گرفته است، بر نقش و اهمیت اعتبارات خرد بر کاهش فقر، اشتغال‌زایی، مهارت‌افزایی و همچنین توسعه روستایی اشاره شده است. مقاله حاضر ضمن مطالعه تجارب جهانی در زمینه اقدامات حمایتی مالی در توسعه کسب‌وکارهای روستایی، میزان اثرگذاری اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) بعنوان یک نهاد حمایتی غیردولتی، بر بهبود فضای کسب‌وکار روستایی را از منظر تنوع‌بخشی فعالیتی و افزایش رفاه اقتصادی روستاییان، تحلیل و تبیین می‌نماید.

مبانی نظری

چارچوب نظری زیربنای طرح‌های اعتباری خرد ریشه در تئوری تغییر (ToC)^۱ دارد که بیان می‌کند دسترسی به خدمات مالی باید کارآفرینان را قادر به گسترش کسب و کار خود نموده و منجر به بهبود معیشت و کاهش فقر گردد (Musah, 2025: 1). از همین رو و با توجه به اهمیت موضوع، امروزه در ارتباط با چالش‌ها و موانع پیشروی توسعه کسب‌وکارهای کوچک در مناطق روستایی، دیدگاه‌های مختلفی مطرح شده است؛ بطوریکه برخی صاحب‌نظران چهار دسته کلی شامل کارکردهای روستا، نقش دولت در توسعه روستا و مسایل و مشکلات روستاها را، مهم‌ترین موانع و چالش‌های توسعه کسب‌وکارهای کوچک دانسته‌اند. در یک دسته‌بندی دیگر موانع موجود را می‌توان چهار دسته؛ موانع مالی، موانع بازار، موانع اطلاعاتی و موانع قانونی تقسیم‌بندی نمود. همچنین مطالعات دیگری نیز چهار عامل ضعف ساختارهای اجتماعی و فرهنگی مؤثر در بروز کارآفرینی روستایی، موانع فنی-حمایتی، موانع تولیدی-بازاررسانی جهت فروش محصولات و موانع قانونی- نهادی را از مهم‌ترین عوامل بازدارنده توسعه کسب‌وکارهای روستایی عنوان کرده‌اند (ملکی و همکاران،

۱۳۹۶: ۳۱۷). در این میان، آنچه بیش از هر موضوع دیگری مورد توجه و تأکید قرار گرفته است، مسأله‌ی تأمین مالی و سرمایه است که به‌عنوان مهم‌ترین چالش پیش روی ساکنان مناطق روستایی ذکر شده است. در این راستا یکی از راهکارهای رفع موانع مالی و راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در مناطق روستایی، اعطای اعتبارات خرد است که در سال‌های اخیر با بهره‌گیری از تجارب جهانی در دستور کار دولت‌ها قرار گرفته است (بختیاری و پاسبان، ۱۳۸۳: ۷۶). در همین راستا، تئوری تغییر (ToC) با تمرکز بر این ایده که دسترسی مالی، هنگامی که با مداخلات ظرفیت‌سازی مانند برنامه‌های آموزشی همراه شود، می‌تواند بر موانع رشد کسب و کار غلبه کند، راهکاری برای برون‌رفت از این موانع و محدودیت‌ها برمی‌شمارد (Musah, 2025: 1). بنابراین انکارناپذیر است که از دیدگاه توسعه‌ای نیز، منابع اعتباری ابزاری برای توسعه پایدار روستایی و زمینه‌ساز ایجاد تحولات اجتماعی، اقتصادی و کالبدی است. به‌طوری‌که امروزه از آن بعنوان هسته مرکزی تأمین مالی گروه‌های کم‌درآمد برای اهداف گوناگون به‌ویژه تغییر در معیشت و فضای فعالیت اقتصادی - اجتماعی یاد می‌شود.

برابر مطالعه، برنامه‌های اعتبارات خرد نشان‌دهنده ارائه اعتبار و وام‌های بدون وثیقه‌ای است که باعث بهبود دسترسی خانواده‌های فقیر و کم‌درآمد روستایی به اعتبار و سرمایه می‌شود (Khoi et al., 2013: 2). بعبارت دیگر، اعتبارات خرد به خدمات مالی مانند وام‌های کوچک، پس‌اندازها، اعتبار، انتقال پول، بیمه و غیره اشاره می‌کند که به روستاییان بویژه فقرا در جهت گسترش یا ایجاد مشاغل اعطا می‌گردد (Prasad-Dhakal & Nepal, 2017: 134). بنابراین اعتبارات خرد بانکی باعث توسعه کسب‌وکارهای جدید می‌شود. اکثر کسانی که از این اعتبارات بهره‌مند گردیده‌اند صاحب کسب‌وکار شده‌اند (Han & Hare, 2013: 55)، و باعث حمایت از افراد فقیر در نواحی روستایی می‌شود (Yuharmain et al, 2016: 145). در واقع، اعتبارات خرد با جذب خانواده‌های فقیر روستایی در فعالیت‌های تولیدی، به آن‌ها اجازه می‌دهد که به شروع کسب‌وکار جدید و تعمیر خانه‌های خود و بهبود شرایط زندگی خود بپردازند (k. Yadav, 2014: 86). در تأیید این مطلب، تئوری تغییر (ToC) نیز بیان می‌دارد که دسترسی به وام، همراه با خدمات پشتیبانی مانند آموزش کسب و کار، می‌تواند به کارآفرینان خرد کمک کند تا کسب و کار خود را گسترش داده و معیشت خود را بهبود بخشند (Musah, 2025: 2). همچنین اعتبارات خرد مالی می‌تواند با کاهش خطرات، امنیت مالی و بهبود درآمد، نیازهای مربوط به عملیات کشاورزی از جمله کمک‌های فنی را نیز بهبود بخشد (Manta, 2016: 229). بطور کلی، اعتبارات خرد به‌عنوان ابزاری مهم در توانمندسازی افراد فقیر، ارتقای معیشت و در نهایت کاهش فقر از اولویت‌های اصلی توسعه و هدف اصلی تصمیم‌گیرندگان ملی و بین‌المللی در عرصه سیاست می‌باشد (Bhuiyan and Ivlevs, 2019: 626).

چنانکه پیداست، اعتبارات خرد جزئی از چرخه تأمین مالی توسعه روستایی می‌باشد که تا حدودی با اعتبارات روستایی و اعتبارات کشاورزی دارای اشتراکاتی است و از طریق نهادهای مالی و اعتباری از قبیل بانک‌ها، اتحادیه‌های اعتباری محلی، تعاونی‌ها و غیره تأمین و پرداخت می‌شود (جوانشیری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۶۰).

برابر مطالعات انجام شده، اهداف این مؤسسات مالی عبارتند از:

۱- توانمندسازی فقرای روستایی با بهبود دسترسی آن‌ها به سیستم اعتباری رسمی از طریق نوآوری‌های مختلف مالی در شیوه‌ای مؤثر و پایدار؛ ۲- ارائه خدمات مالی مختلف مانند پس‌انداز، اعتبار، انتقال پول، بیمه و غیره در سطح محدود و کوچک برای فقرا به منظور افزایش سطح درآمد و بهبود زندگی آن‌ها؛ ۳- ریشه‌کنی فقر و بیکاری؛ ۴- ترویج آموزش کودکان؛ ۵- بهبود شاخص‌های بهداشتی برای زنان و کودکان؛ و ۶- توانمندسازی زنان (Patil & Kamath, 2017: 01).

برابر تحقیقات و تجارب بین‌المللی، ایجاد یک بازار اعتبار جدید روستایی با انواع حقوق مالکیت خصوصی، بیمه اجتماعی روستایی، گسترش وام‌های آموزشی برای دانش آموزان روستایی فقیر، ارائه پول بیشتر برای بازارهای اعتباری روستایی و تشویق آژانس‌های مالی رسمی به اعطای پول به خانوارهای روستایی با مدل‌های جدید وام و ابزارهای مالی منجر به بهبود سطح رفاه خانوارهای روستایی می‌گردد (Rui et al., 2013). در همین ارتباط، اعتبارات خرد ابزاری در سبب مالی خانوار است که با گسترش آن، سایر ابزارها تا حدودی تحت تأثیر قرار می‌گیرند. تأثیرات احتمالی دسترسی به اعتبارات خرد بر سایر ابزارهای مالی را می‌توان به شرح زیر تصور کرد: خانوارها پس از دریافت اعتبارات خرد، ممکن است پول را به فعالیت‌های درآمدزا اختصاص دهند که منجر به افزایش درآمد آنها و متعاقباً افزایش فرصت‌های آنها برای افزایش سایر خدمات مالی می‌شود (Nguyen et al., 2024: 2).

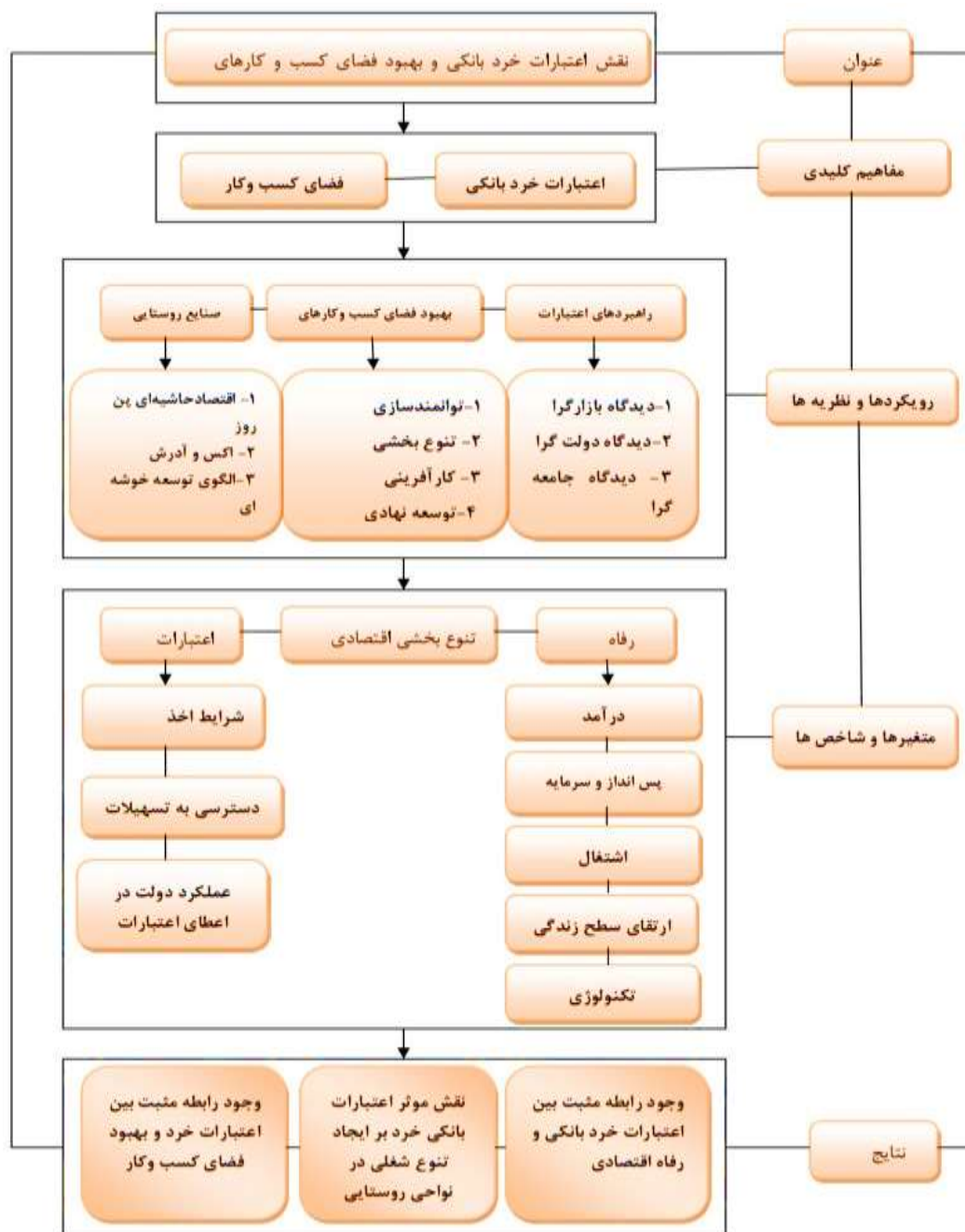
جدول ۱. جمع‌بندی از تجارب کشورها در زمینه اعتبارات خرد بانکی و کسب و کارهای کوچک و خانگی روستایی

تجارب کشورها در زمینه اعتبارات خرد بانکی

کشور	شیوه اعطای اعتبار	مراکز	نتایج
رومانی	اعطای اعتبارات به افراد دارای زمین	موسسه اعتباری زمین	بهبود محصولات کشاورزی به خصوص غلات، ساخت سیلوها، ارتقاء روش‌های کشت و فناوری‌های تولید، توسعه پایدار روستایی
بنگلادش	اعطای اعتبار به افراد فقیر و واداشتن آن‌ها به پس‌انداز اجباری	گرامین بانک	کاهش فقر در گروه‌های خاص به‌ویژه زنان - توانمندسازی - کسب درآمد
مالزی	اعطای اعتبار به فقرا	مؤسسه‌ها و سازمان‌های غیردولتی (گرامین بانک)	کاهش فقر
هند	پرداخت اعتبار و تسهیلات به فقیران به منظور تجهیز سپرده‌های فقرا و اعطای اعتبارات	بانک ملی توسعه کشاورزی و روستایی	تجهیز سپرده‌های فقر - فقرزدایی - کاهش هزینه‌های عملیاتی، درجه پایداری - افزایش پس‌انداز
نیپال	برنامه توسعه و بهبود وضعیت کشاورزان خرد	مؤسسه‌های مالی خرد	توسعه و بهبود وضعیت کشاورزان خرد - فقرزدایی - بهبود خانه‌سازی روستایی و خدمات در نواحی روستایی
چین	اعطای وام و تسهیلات به کارآفرینان روستایی	بانک کشاورزی چین، بانک توسعه چین، شرکت‌های سرمایه‌گذاری روستایی و شرکت‌های تأمین اعتبار	کاهش فقر (به‌ویژه در گروه زنان) افزایش پس‌انداز
ایران	ارائه تسهیلات به ساکنان روستایی، اعطای وام باهدف کمک به جامعه روستایی، کوتاه کردن دست واسطه‌ها، سلف‌خران و رباخواران	شعبه فلاحی بانک ملی، بانک کشاورزی	کاهش فقر اشتغال‌زایی بویژه برای زنان سرپرست خانوار بیمه
ایتالیا	این کشور برای توسعه و صنعتی کردن و کاهش بیکاری در مناطقی که کمتر توسعه یافته بودند، سیاست توسعه و گسترش کسب و کارهای کوچک را اجرا نمود که در نتیجه کاهش بیکاری و اشتغال‌زایی را به دنبال داشت.		
تایوان	این کشور پس از جدایی از کشور چین راهبرد توسعه فعالیت‌های اقتصادی و کسب و کار کوچک را در پیش گرفت که از نتایج آن توانمندسازی و اشتغال‌زایی است.		
امریکا	این کشور از طریق دادن اطلاعات مورد نیاز کسب و کارهای کوچک درباره بازارهای داخلی و خارجی باعث توسعه اشتغال‌زایی شده است.		
چین	این کشور جهت کاهش قیمت تمام‌شده و کسر هزینه‌های سربار به سازمان‌دهی کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی خانوادگی پرداخت که از نتایج آن می‌توان به اشتغال‌زایی و بهبود درآمد اشاره نمود.		
ایران	در ایران جهت حمایت از زنان سرپرست خانوار و معلولین و سایر گروه‌های آسیب‌دیده اجتماعی در قالب راه‌اندازی کارگاه‌های خوداشتغال، راهبرد توسعه کسب و کارهای کوچک تدوین و اجرا گردید که کارآفرینی، کاهش فقر و		

اشتغال‌زایی را به دنبال داشته است.

منبع: (یافته‌های پژوهش)

شکل یک: مدل مفهومی پژوهش

روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف جزء تحقیقات کاربردی و از لحاظ ماهیت، توصیفی-تحلیلی است. روش‌ها و ابزار گردآوری اطلاعات نیز مشتمل بر دو شیوه کتابخانه‌ای و پیمایشی (مشاهده و پرسشنامه) می‌باشد. جامعه آماری در این پژوهش روستاهای دریافت‌کننده اعتبارات خرد بانکی از کمیته امداد امام خمینی (ره) در بخش کوچصفهان است. بر این اساس، روستاهایی که طی سال‌های ۹۶-۱۳۹۲، بیش از پنج درصد از خانوارهای آن از اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته

امداد امام خمینی (ره) استفاده کرده بودند بعنوان جامعه آماری، انتخاب شدند. همچنین از مجموع وام‌گیرندگان به تعداد ۵۶۹ نفر، حجم نمونه با استفاده از روش کوکران ۲۳۰ نفر بدست آمد (جدول ۲).

جدول ۲. جامعه آماری و تعداد وام‌گیرندگان در روستاهای مورد مطالعه در سال ۱۳۹۸

ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	سهم درصدی	سهم روستا
۱	چور بیچارکل	۱۳۱	۷/۶۳	۱۰
۲	حسن‌آباد	۹۱	۵/۴۹	۵
۳	حشکوا	۳۱۵	۵/۷۱	۱۸
۴	خشت مسجد	۲۹۲	۷/۸۸	۲۳
۵	رودکل	۳۹	۲۳/۰۸	۹
۶	سیاه صوفیان	۱۵۶	۶/۴۱	۱۰
۷	شیرایه	۲۷۲	۶/۲۵	۱۷
۸	کتیک لاهیجان	۱۸۱	۵/۵۲	۱۰
۹	کنارسر بزرگ	۴۹۷	۷/۲۴	۳۶
۱۰	گیلوا دشتان	۶۳۸	۶/۵۸	۴۲
۱۱	لاله دشت	۲۲۰	۵/۹۱	۱۳
۱۲	مامودان	۱۲۴	۹/۶۸	۱۲
۱۳	ملاسرا	۳۰۸	۵	۱۳
۱۴	نویده	۲۳۸	۵/۰۴	۱۲
	جمع کل	۳۵۰۲	-	۲۳۰

روایی محتوای پرسش‌نامه پس از نظرخواهی از متخصصین (شامل هفت نفر از اساتید دانشگاه گیلان) مورد تأیید قرار گرفت. پایایی ابزار پژوهش نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ، $0/۸۳۲$ بدست آمد که مطلوب و مورد قبول است. متغیرها و شاخص‌های تحقیق در جدول زیر ارائه شده است

جدول ۳. شاخص‌های مورد بررسی در پژوهش حاضر در سال ۱۳۹۸

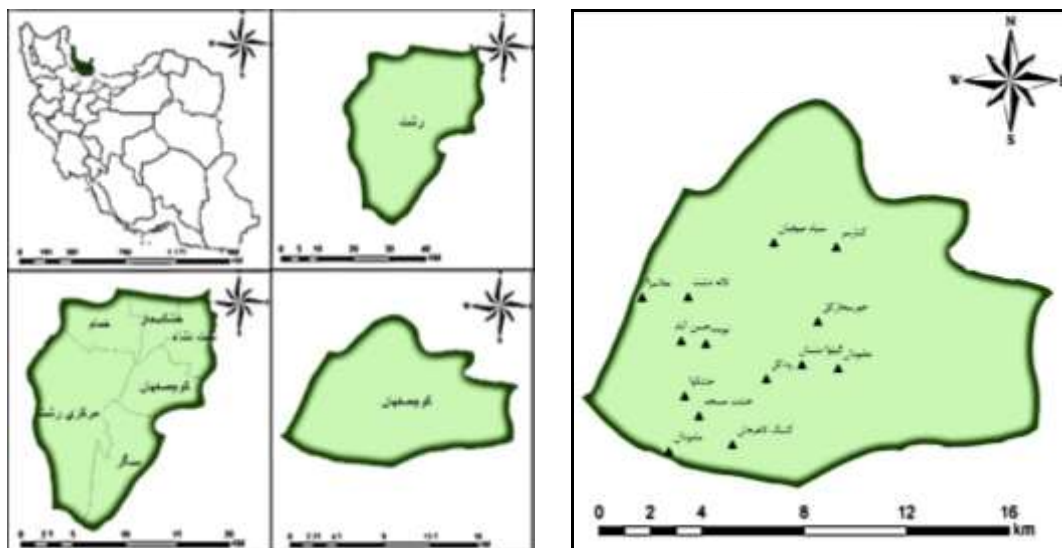
مفاهیم	مؤلفه	شاخص	نماینگر
بهبود فضای کسب‌وکار (کسب‌وکارهای کوچک و متوسط)	درآمد	افزایش درآمد با دریافت اعتبار، بهبود وضع درآمدی و معیشتی با حمایت دولت. میزان تأثیر اعتبارات بر درآمد. رضایت از درآمد بعد از دریافت اعتبارات.	
	پس‌انداز و سرمایه‌گذاری	افزایش پس‌انداز با دریافت اعتبار. بهبود پس‌انداز با دریافت اعتبارات. اهمیت دادن به سرمایه‌گذاری بعد از دریافت اعتبارات، افزایش دارایی‌ها (زمین، ماشین، مسکن) بعد از دریافت اعتبار، تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی ا دریافت اعتبارات، نوسازی مسکن با دریافت اعتبارات.	
رفاه اقتصادی	اشتغال	زمینه‌های ایجاد اشتغال بعد از دریافت اعتبار، کاهش بیکاری با دریافت اعتبار، تأثیر اعتبارات دریافتی در بازگشت افرادی مهاجرت کرده، اشتغال زنان. افزایش کسب‌وکارهای کوچک توسط زنان با دریافت اعتبار، ایجاد شغل برای خانواده با دریافت اعتبار، افزایش نیروی کار ثابت با دریافت اعتبار، افزایش نیروی کار ثابت با دریافت اعتبار	
ارتقای سطح زندگی		بهبود تغذیه، افزایش قدرت خرید، بهبود هزینه‌های غیرخوراکی، بهبود هزینه‌های درمانی - بهداشتی، بهبود هزینه‌های آموزشی فرزندان	
تکنولوژی		افزایش کارایی شغلی با دریافت اعتبار، افزایش کیفیت خدمات و تولیدات شغلی با دریافت اعتبار، افزایش خرید ابزار و ماشین‌آلات، بهره‌رزدن تکنولوژی‌های بومی، صرفه‌جویی در نهاده‌های انرژی (آب، گاز و برق).	
تنوع‌بخشی اقتصادی		داشتن چندین منبع درآمدی، ایجاد مشاغل متنوع، افزایش مهارت‌های شغلی، افزایش توانایی راه‌اندازی کسب‌وکار جدید، افزایش انگیزه جهت راه‌اندازی	

کسب‌وکار جدید، بهبود وضعیت کار و فعالیت، افزایش فعالیت‌های جدید با دریافت اعتبار.

رضایت از نحوه بازپرداخت وام، وجود فرصت‌های دریافت اعتبار با سود پایین، رضایت از دوره بازپرداخت اعتبارات، به‌کارگیری اعتبار جهت توسعه کسب‌وکار.	شرایط اخذ اعتبار	
اولویت‌دهی به روستاییان در ارائه خدمات اعتباری، اطلاع‌رسانی کمیته امداد و مؤسسات در خصوص ارائه اعتبار، میزان آشنایی روستاییان با خدمات و تسهیلات بانکی، امکان دریافت وام در هر زمان.	دسترسی به تسهیلات بانکی	اعتبارات خرد بانکی
امکان دریافت اعتبار دولتی برای همه خانوارها، عملکرد بانک‌ها و مؤسسات کمیته امداد در اعطای اعتبارات، میزان رضایت از عملکرد کمیته امداد امام خمینی (ره)، تأثیر اعتبارات کمیته امداد در توسعه کسب‌وکارهای کوچک.	عملکرد دولت در اعطای اعتبارات	

منبع: علاء‌الدینی و جلالی موسوی، (۱۳۸۹)؛ رضوانی و همکاران، (۱۳۹۴)؛ اسماعیل زاده پاداری و همکاران (۱۳۹۶)؛ رکن‌الدین افتخاری و همکاران، (۱۳۸۵)؛ رحمانی و همکاران (۱۳۸۷)؛ قنبری و نوری (۱۳۹۶)؛ عزیزپور و خداکرمی، (۱۳۹۴)؛ قنبری و همکاران (۱۳۹۵)؛ Patil and Kamath, 2017. (Nwoye Obi, 2015. K. Yadav, 2014. Manta, 2016; Khoi et al, 2013. Kanungo, 2012

محدوده مورد مطالعه

شکل سه: موقعیت محدوده مورد مطالعه در تقسیمات سیاسی کشور
منبع: نگارندگان، (۱۳۹۸)

شکل دو: موقعیت روستاهای منطقه مورد مطالعه در بخش کوچصفهان
منبع: نگارندگان، (۱۳۹۸)

بحث و یافته‌ها

درصد تغییرات تعداد بهره‌برداران و سطح زیرکشت محصولات زراعی و باغی روستاهای مورد مطالعه بین دو سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۳ محاسبه گردیده که بیشترین درصد تغییرات تعداد بهره‌برداران مربوط به روستای جوربیجارکل با میزان ۹/۸۴- درصد و نیز بیشترین درصد تغییرات سطح زیرکشت مربوط به روستای نویده با میزان ۲۰/۷۴ می‌باشد. همچنین درصد تغییرات تعداد دام در روستاهای مورد مطالعه حاکی از آن است که بیشترین درصد تغییرات تعداد بهره‌برداران مربوط به روستای مامودان با میزان ۱۳/۸۵ درصد و نیز بیشترین درصد تغییرات تعداد دام مربوط به روستای جور بیجارکل با میزان ۱۸/۸۱ درصد می‌باشد.

جدول ۴. درصد تغییرات فعالیت‌های زراعی - باغی و دامی در روستاهای مورد مطالعه طی سالهای ۹۷-۱۳۹۳

روستا	زراعت و باغداری				دامداری			
	۱۳۹۷	۱۳۹۳	درصد تغییرات		۱۳۹۷	۱۳۹۳	درصد تغییرات	
	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد
	بهره‌بردار	هکتار	بهره‌بردار	(هکتار)	بهره‌بردار	بهره‌بردار	بهره‌بردار	بهره‌بردار
جور بیجارکل	۶۱	۴۷	۶۱	۴۷	۱۲۰	۴۴	۳۹	۱۰۱
حسن آباد	۳۵	۱۷/۵	۳۵	۱۷/۵	۱۴	۱۴	۱۳	۲۲
حشکوا	۳۰۰	۱۹۶/۷	۲۹۵	۱۹۵/۷	۱۳۵	۳۷۸	۱۲۶	۳۵۲
خشت مسجد	۲۵۰	۱۳۱	۲۴۸	۱۳۰	۱۲۵	۱۲۵	۱۲۲	۲۸۳
رودکل	۲۳	۱۶/۴	۲۲	۱۶/۴	۸	۱۴	۸	۱۴
سیاه صوفیان	۱۲۲	۹۲/۴	۱۲۲	۹۲/۴	۷۸	۱۶۰	۷۰	۱۵۶
شیرایه	۳۰۰	۱۹۳	۱۸۰	۱۹۲/۲	۱۴۰	۳۵۰	۱۳۷	۳۳۷
کتیک	۲۲۸	۱۳۳	۲۰۰	۱۳۲	۸۸	۲۶۵	۷۸	۲۴۹
لاهیجان								
کنارسر بزرگ	۴۱۰	۲۳۴	۳۸۰	۲۳۲/۵	۱۵۲	۳۸۵	۱۵۸	۳۷۴
گیلوا دشتان	۴۵۴	۲۸۵/۵	۴۵۴	۲۸۵/۵	۲۹۹	۷۰۰	۳۰۵	۷۶۵
لاله دشت	۱۶۹	۱۰۹/۲	۱۶۹	۱۰۹/۲	۶۰	۱۶۵	۶۸	۱۷۶
مامودان	۹۹	۴۵/۳	۹۹	۴۵/۳	۶۵	۱۲۲	۵۶	۱۱۱
ملاسرا	۱۵۷	۱۳۲/۶	۱۵۷	۱۳۲/۶	۶۶	۱۱۰	۶۶	۱۲۱
نویده	۱۷۴	۱۷۳/۶	۱۷۴	۱۳۷/۶	۹۳	۲۷۰	۸۶	۲۵۸

منبع: (جهاد کشاورزی شهرستان رشت، ۹۷-۱۳۹۳)

همچنین تعداد صنایع روستایی در منطقه مورد مطالعه از سال ۱۳۹۲ تا سال ۱۳۹۶ با افزایش روبرو بوده بطوریکه از ۱۸ واحد صنعتی به ۲۷ واحد رسیده است.

جدول ۵. تعداد صنایع روستاهای مورد مطالعه طی سال‌های ۹۶-۱۳۹۲

ردیف	نام روستا	۱۳۹۲	۹۶-۱۳۹۴
۱	جور بیجارکل	-	-
۲	حسن آباد	-	-
۳	حشکوا	۱	۱
۴	خشت مسجد	-	۱
۵	رودکل	-	-
۶	سیاه صوفیان	۱	۱
۷	شیرایه	۴	۴
۸	کتیک لاهیجان	-	-
۹	کنارسر بزرگ	-	-
۱۰	گیلوا دشتان	۲	۲
۱۱	لاله دشت	-	۲
۱۲	مامودان	۲	۲
۱۳	ملاسرا	۲	۳
۱۴	نویده	۱	۱
	جمع کل	۱۳	۱۷

منبع: (جهاد کشاورزی استان گیلان، ۱۳۹۸)

وضعیت صنایع تبدیلی و تکمیلی روستاهای مورد مطالعه در جدول شش نشان داده شده است. چنانکه پیداست روستاهای جوربجارجکل، حسن آباد، رودکل، کتیک لاهیجان و کنارسر بزرگ فاقد صنایع تبدیلی و تکمیلی هستند. به لحاظ فعالیتی اغلب صنایع وابسته به بخش کشاورزی، برنج کوبی ها هستند که در مجموع برای تعداد ۵۱ نفر اشتغال ایجاد کرده‌اند.

جدول ۶. صنایع تبدیلی و تکمیلی روستاهای مورد مطالعه در سال ۱۳۹۸

روستا	نوع فعالیت	ظرفیت کل برحسب تن	مساحت برحسب مترمربع	سرمایه ثابت برحسب میلیون ریال	تعداد شاغلین
حشکوا	برنج کوبی	۱۰۰۰	۱۸۰۰	۱۵۰۰	۴
خشت مسجد	برنج کوبی	۹۵۰	۱۲۵۰	۱۰۰۰	۴
سیاه صوفیان	برنج کوبی	۵۵۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۳
	برنج کوبی	۱۲۵۰	۲۰۰۰	۱۹۰۰	۵
	برنج کوبی	۷۵۰	۹۰۰	۷۵۰	۳
شیرابه	برنج کوبی	۱۳۰۰	۱۲۰۰	۱۰۰۰	۳
	برنج کوبی	۵۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۲
	برنج کوبی	۳۰۰	۵۰۰	۸۰۰	۲
گیلوا دشتان	برنج کوبی	۶۰۰	۹۰۰	۱۲۰۰	۴
	برنج کوبی	۵۵۰	۶۵۰	۸۵۰	۲
لاله دشت	سبزیجات آماده	۴	۲۵۰	۵۰۰	۳
	برنج کوبی	۲۵۰	۴۰۰	۷۵۰	۲
مامودان	برنج کوبی	۴۰۰	۵۰۰	۸۰۰	۳
	برنج کوبی	۷۰۰	۷۵۰	۹۰۰	۳
ملاسرا	ساخت ادواتبرنج کوبی	-	۲۰۰	۵۰۰	۲
	برنج کوبی	۶۵۰	۷۴۰	۸۰۰	۴
نویده	برنج کوبی	۳۰۰	۵۰۰	۶۰۰	۲

منبع: (فرمانداری شهرستان رشت، ۱۳۹۷)

از کل افراد پاسخگو ۹۲/۶ درصد را مردان و ۷/۴ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. همچنین میزان ۴۹/۱ درصد (۱۱۳ نفر) از پاسخگویان در گروه سنی ۵۰-۴۰ سال دارای بیشترین فراوانی و کمترین فراوانی با میزان ۱۱/۳ درصد (۲۶ نفر) در گروه سنی ۵۰ سال و بیشتر، قرار داشته‌اند. از کل تعداد افراد پاسخگو، میزان ۳۶/۹ درصد (۸۵ نفر) با بیشترین فراوانی دارای سواد یا سطح تحصیلات ابتدایی بوده‌اند.

جدول ۷. ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخگویان در سال ۱۳۹۸

شرح	طبقه	فراوانی	درصد
جنس	مرد	۲۱۳	۹۲/۶
	زن	۱۷	۷/۴
	جمع	۲۳۰	۱۰۰
سن	۲۰-۳۰ ساله	۳۶	۱۵/۷
	۳۱-۴۰ ساله	۵۵	۲۳/۹
	۴۱-۵۰ ساله	۱۱۳	۴۹/۱
	۵۱ ساله و بیشتر	۲۶	۱۱/۳
	جمع	۲۳۰	۱۰۰
	ابتدایی	۸۵	۳۶/۹
میزان تحصیلات	سیکل	۳۷	۱۶/۱
	دیپلم	۱۰	۴/۴
	فوق دیپلم	۶۹	۳۰
	کارشناسی و بالاتر	۲۹	۱۲/۶

جمع ۲۳۰ ۱۰۰

منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۸)

بیشترین میزان اعتبار دریافتی در نمونه آماری معادل پانزده میلیون تومان بوده که تعداد ۹۳ نفر (۴۳ درصد) این میزان اعتبار دریافت نموده‌اند. لازم به ذکر است که طول دوره بازپرداخت اعتبارات دریافتی، بنا به اظهارات تمام پاسخگویان مدت پنج سال بوده است. همچنین اعتبارات دریافتی، بیشتر در ارتباط با بخش کشاورزی (تعداد: ۹۸ نفر، ۴۲/۶ درصد) و دامداری (تعداد ۹۴ نفر، ۴۰/۹ درصد) مورد استفاده قرار گرفته است.

جدول ۸. میزان اعتبار دریافتی پاسخگویان در نمونه مورد مطالعه در سال ۱۳۹۸

شرح	طبقه	فراوانی	درصد
میزان اعتبار دریافتی (برحسب تومان)	پنج میلیون	۷	۳
	ده میلیون	۲۶	۱۱/۳
	پانزده میلیون	۹۹	۴۳
	بیست میلیون	۷۳	۳۱/۷
	بیشتر از بیست میلیون	۲۵	۱۰/۹
	مجموع	۲۳۰	۱۰۰
زمینه مورد استفاده	زراعت و باغداری	۹۸	۴۲/۶
	دامداری	۹۴	۴۰/۹
	مکانیکی خودرو	۱۱	۴/۸
	آرایشگری	۱۰	۴/۳
	خیاطی	۷	۳
	مرغداری	۲	۰/۹
	بوتیک	۷	۳
	گل‌فروشی	۱	۰/۴
	مجموع	۲۳۰	۱۰۰

منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۸)

در این بخش و جهت انجام تحلیل‌های استنباطی، با توجه به ماهیت داده‌ها و هدف تحقیق، ابتدا آزمون نرمالیتیه بودن متغیرهای پژوهش انجام گرفته است. بر این اساس، میزان کشیدگی و چولگی اکثر شاخص‌ها و ابعاد پژوهش در بازه عددی $(1 \pm)$ قرار دارد که بیانگر تقارن نما و میانگین و همچنین توزیع نرمال داده‌ها از لحاظ توصیفی می‌باشد. همچنین نتایج در ارتباط با شاخص‌های تحقیق در سطح معناداری $(p < 0.05)$ به دست آمد. بر این اساس، توزیع داده‌های پژوهش حاضر نرمال نبوده، لذا از آزمون‌های ناپارامتریک جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها بهره گرفته شده است.

جدول ۹. شاخص‌های آمار توصیفی نمونه در خصوص نرمال بودن در نمونه مورد مطالعه در سال ۱۳۹۸

شاخص / متغیر	آزمون کلوموگروف-اسمرینوف		ضرایب
	آماره	p. سطح معناداری	
درآمد	۰/۱۷۱	۰/۰۰۰	کشیدگی -۰/۷۰۸
پس‌انداز و سرمایه‌گذاری	۰/۱۱۷	۰/۰۰۰	چولگی -۰/۵۳۳
اشتغال	۰/۱۱۲	۰/۰۰۰	۰/۵۹۶
ارتقا سطح زندگی	۰/۱۲۶	۰/۰۰۰	۰/۰۵۹
تکنولوژی	۰/۱۲۵	۰/۰۰۰	۰/۵۰۳
مؤلفه رفاه اقتصادی	۰/۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۰۸
مؤلفه تنوع‌بخشی اقتصادی	۰/۱۶۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۴
شرایط اخذ اعتبار	۰/۱۳۰	۰/۰۰۰	۰/۱۸۵
دسترسی به تسهیلات بانکی	۰/۱۴۷	۰/۰۰۰	۰/۲۹۶
عملکرد کمیته امداد در اعطای اعتبارات	۰/۱۸۱	۰/۰۰۰	۰/۵۰۲
متغیر بهبود فضای کسب‌وکار	۰/۱۳۴	۰/۰۰۰	۱/۱۱
متغیر اعتبارات خرد بانکی	۰/۱۲۸	۰/۰۰۰	۰/۹۱۲

منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۸)

هم‌چنین براساس جدول ده از آزمون ناهمسانی واریانس نیز استفاده شد. در این زمینه نتایج آزمون در سطح معناداری ۰/۰۰۰ به دست آمد و نتایج به دست آمده نشان داد که بین واریانس گروه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۰. آزمون ناهمسانی واریانس ها در سال ۱۳۹۸

آماره لون	درجه آزادی	سطح معناداری
۳/۹۳	۱۸۸	۰/۰۰۰

منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۸)

فرضیه اول: «بین اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) و بهبود فضای کسب‌وکارهای کوچک در سکونتگاه‌های مورد مطالعه رابطه‌ی معناداری وجود دارد».

برای بررسی رابطه مذکور با توجه به نرمال نبودن داده‌ها از ضریب همبستگی اسپیرمن در سطح خطای ۹۹ درصد، استفاده شده است. بر این اساس، میزان ضریب همبستگی ۰/۲۹۹ در سطح معناداری $p \leq 0.01$ به دست آمد. بعبارت دیگر، بین اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) با بهبود فضای کسب‌وکارهای کوچک در مناطق روستایی بخش کوچصفهان، ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۱۱. بررسی ارتباط بین اعتبارات خرد بانکی با بهبود فضای کسب‌وکار در منطقه مورد مطالعه در سال ۱۳۹۸

متغیرها	اعتبارات خرد بانکی تخصیصی	
	ضریب همبستگی	p. سطح معناداری
بهبود فضای کسب‌وکارهای روستایی	۰/۲۹۹**	۰/۰۰۰

$p \leq 0.01$ **

منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۸)

فرضیه دوم: «بین اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) و بهبود شاخص‌های اقتصادی (درآمد، سرمایه‌گذاری، پس‌انداز و...) خانوارهای روستایی مورد مطالعه رابطه‌ی معنادار وجود دارد».

نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن در سطح آزمون ۹۹ درصد نشان می‌دهد، میزان ضریب همبستگی برای متغیر اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد با مؤلفه رفاه اقتصادی به میزان ۰/۲۳۷ در سطح معناداری $p \leq 0/01$ است. بنابراین بین اعتبارات خرد بانکی تخصیصی با رفاه اقتصادی پاسخگویان در نمونه مورد مطالعه در مناطق روستایی بخش کوچصفهان، ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد. نتایج بدست آمده در سطح شاخص‌های اقتصادی نیز بیانگر این است که بین اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد با شاخص‌های درآمد، اشتغال و ارتقای سطح زندگی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. در این زمینه میزان ضریب همبستگی برای شاخص درآمد برابر ۰/۱۷۰، شاخص اشتغال برابر ۰/۲۴۵ و برای شاخص ارتقای سطح زندگی برابر ۰/۲۵۶ در سطح معناداری $p \leq 0/01$ به دست آمد. بنابراین می‌توان گفت که هرچه اعطای اعتبارات خرد بانکی در روستاهای مورد مطالعه بیشتر باشد، درآمد، اشتغال و سطح زندگی آنان نیز ارتقا و بهبود خواهد یافت.

جدول ۱۲. بررسی ارتباط بین اعتبارات خرد بانکی و شاخص‌های اقتصادی در منطقه مورد مطالعه در سال ۱۳۹۸

اعتبارات خرد بانکی تخصیصی		شاخص‌ها
p. سطح معناداری	ضریب همبستگی	
۰/۰۱۰	۰/۱۷۰**	درآمد
۰/۵۲۸	-۰/۰۴۲ ^{ns}	پس‌انداز و سرمایه‌گذاری
۰/۰۰۰	۰/۲۴۵**	اشتغال
۰/۰۰۰	۰/۲۵۶**	ارتقای سطح زندگی
۰/۹۲۴	۰/۰۰۶ ^{ns}	تکنولوژی
۰/۰۰۰	۰/۲۳۷**	مؤلفه رفاه اقتصادی

^{ns} $p > 0/05$ ** $p \leq 0/01$

منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۸)

فرضیه سوم: «اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) به میزان قابل توجهی در تنوع‌بخشی اقتصادی مناطق روستایی مورد مطالعه اثرگذار است».

از آزمون رگرسیون خطی ساده برای شناسایی تأثیر اعتبارات خرد بانکی تخصیصی بر تنوع‌بخشی اقتصادی مناطق روستایی و از آزمون رگرسیون خطی به روش گام‌به‌گام برای شناسایی تأثیر مؤلفه‌های اعتبارات خرد بانکی تخصیصی بر تنوع‌بخشی اقتصادی مناطق روستایی با رعایت مفروضات آن استفاده شده است. براساس یافته‌های به‌دست‌آمده، مقدار R یا ضریب همبستگی متغیرهای تحقیق برابر ۰/۱۴۰ است. مطابق با این نتایج، متغیر مستقل (اعتبارات خرد بانکی تخصیصی) دارای اثرگذاری بر متغیر وابسته (تنوع‌بخشی اقتصادی) در مناطق روستایی بخش کوچصفهان می‌باشد. همچنین ضریب تعیین (R Square) به‌دست‌آمده در مدل برابر با ۰/۰۲ است که بر این اساس می‌توان گفت تأثیر اعتبارات خرد بانکی تخصیصی بر تنوع‌بخشی اقتصادی روستاهای منطقه مورد مطالعه قابل پیش‌بینی و شناسایی است.

جدول ۱۳. خلاصه مدل رگرسیونی خطی ساده در رابطه با تأثیر اعتبارات خرد بانکی در سال ۱۳۹۸

ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (R Square)	ضریب همبستگی تعدیل شده	انحراف معیار
۰/۱۴۰	۰/۰۲۰	۰/۰۱۵	۰/۴

یک: مستقل: اعتبارات خرد بانکی تخصیصی. دو: وابسته: تنوع بخشی اقتصادی
منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۸)

همچنین آماره F برابر ۴/۵۳ در سطح معناداری ۰/۰۳۴ به دست آمد. بدان معنا که نتایج به دست آمده از آزمون رگرسیون قابل استناد خواهد بود.

جدول ۱۴. تحلیل واریانس مدل رگرسیونی در متغیرهای تحقیق در سال ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات خطا	درجه آزادی	میانگین مربعات خطا	آماره F	p- سطح معناداری Sig.
رگرسیون	۰/۸۹۹	۱	۰/۸۹۹	۴/۵۳۶	۰/۰۳۴
باقیمانده‌ها	۴۴/۹۷	۲۲۷	۰/۱۹۸		
مجموع	۴۵/۸۷	۲۲۸			

یک: مستقل: اعتبارات خرد بانکی تخصیصی. دو: وابسته: تنوع بخشی اقتصادی
منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۸)

براساس نتایج به دست آمده در جدول پانزده، مشخص شد که اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) در تنوع بخشی اقتصادی مناطق روستایی در نمونه مورد مطالعه دارای اثرگذاری و تأثیر هست. در این خصوص ضریب بتا برابر ۰/۱۴۰ در سطح معناداری $p \leq 0/05$ معنی دار به دست آمد. بنابراین در حالت کلی می توان با اطمینان ۹۵ درصد گفت، اعتبارات خرد بانکی تخصیصی دارای اثرگذاری بر تنوع بخشی اقتصادی مناطق روستایی در بخش کوچصفهان به صورت مثبت و معنادار می باشد. لازم به ذکر است هرچه ضریب استاندارد شده بتا بیشتر باشد بیانگر نقش و اثرگذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته است. بنابراین معادله رگرسیونی به دست آمده در تحقیق حاضر برابر:

$$\text{(اعتبارات خرد بانکی تخصیصی)} = 2/0 + 714/135 \times \text{تأثیر بر تنوع بخشی اقتصادی}$$

براساس معادله رگرسیونی فوق با داشتن میانگین به دست آمده هر پاسخگو در خصوص متغیر اعتبارات خرد بانکی تخصیصی میزان اثرگذاری آن از دیدگاه پاسخگو بر تنوع بخشی اقتصادی در مناطق روستایی بخش کوچصفهان را سنجید.

جدول ۱۵. ضرایب استاندارد اثرگذاری اعتبارات خرد بانکی تخصیصی در مدل رگرسیون در سال ۱۳۹۸

مدل	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد شده beta	آماره t	سطح معناداری Sig.
	b	خطای انحراف معیار			
مقدار ثابت	۲/۷۱۴	۰/۲۰۲		۱۳/۴۲	۰/۰۰۰
اعتبارات تخصیصی	۰/۱۳۵	۰/۰۶۳	۰/۱۴۰	۲/۱۳	۰/۰۳۴

یک: مستقل: اعتبارات خرد بانکی تخصیصی. دو: وابسته: تنوع بخشی اقتصادی
منبع: (نگارندگان، ۱۳۹۸)

نتیجه گیری

پژوهش حاضر با موضوع نقش اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) در بهبود فضای کسب و کارهای کوچک روستایی در مناطق روستایی بخش کوچصفهان از توابع شهرستان رشت به بررسی نقش اعتبارات خرد تخصیصی در این زمینه پرداخته است. تجارب نشان داده است؛ توسعه کسب و کارهای کوچک به دلیل ساختار ساده و زود بازدهی و نیاز اندک به سرمایه در جهت متعادل کردن بازار کار مؤثر بوده است. در کشورهای در حال توسعه اصلی ترین کسب و کارها در اختیار روستاییان قرار دارد و آنان اصلی ترین ایفاکنندگان نقش در اقتصاد کشورهای خود هستند. در این راستا یکی از راهکارهای رفع موانع مالی و راه اندازی کسب و کارهای کوچک و متوسط مناطق روستایی، اعطای اعتبارات خرد است که در سالهای اخیر با بهره گیری از تجربیات جهانی در دستور کار دولت ها قرار گرفته است. ماهیت جوامع روستایی و نیز تجارب توسعه روستایی در کشورهای مختلف جهان طی چند دهه گذشته بیانگر آن است که مشکلات کمبود درآمد روستاییان و پیامدهای اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ناشی از آن را نمی توان تنها با انتقال دانش فنی و فناوری ها و نیز انتقال سرمایه های مادی به مناطق روستایی، حل شده دانست، بلکه عنصر مهم تری که بایستی مورد توجه سیاست گذاران و کارشناسان توسعه روستایی قرار گیرد، تأکید بر توسعه کسب و کارهای کوچک و فراهم ساختن بسترهای ضروری برای رشد و توسعه آن ها می باشد. در واقع، کسب و کارهای کوچک و متوسط ضمن قرار داشتن در معرض انواع موانع و مشکلات، نقش عمده ای در اقتصاد، کاهش فقر، اشتغال و محیط زیست کشورهای در حال توسعه داشته و پشتوانه اصلی اقتصاد در فرآیند صنعتی شدن بشمار می روند.

برنامه های اعتبارات خرد نشان دهنده ارائه اعتبار و وام های بدون وثیقه ای هستند که باعث بهبود دسترسی خانواده های فقیر و کم درآمد روستایی به اعتبار و سرمایه می شوند. در این خصوص با توجه به اهمیت موضوع، در ارتباط با چالش ها و موانع پیشروی توسعه کسب و کارهای کوچک در مناطق روستایی، دیدگاه های مختلفی مطرح شده است؛ بطوریکه برخی صاحب نظران سه دسته کلی شامل کارکردهای روستا، نقش دولت در توسعه روستا، مسایل و مشکلات روستاها را مهم ترین موانع و چالش های توسعه کسب و کارهای کوچک و اهداف توسعه روستاها دانسته اند. در این چارچوب، اعتبارات خرد به عنوان ابزاری مهم در توانمندسازی افراد فقیر، ارتقای معیشت و در نهایت کاهش فقر از اولویت های اصلی توسعه و هدف اصلی تصمیم گیرندگان ملی و بین المللی در عرصه سیاست است.

در این پژوهش مشخص شد که بین اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) با بهبود فضای کسب و کارهای کوچک در روستاهای بخش کوچصفهان ارتباط معناداری وجود دارد. در این زمینه میزان ضریب همبستگی ۰/۲۹۹ در سطح معناداری ۰/۰۱ $p \leq$ به دست آمد. با نگاهی به مبانی نظری و پیشینه پژوهش نتایج به دست آمده در این زمینه با نتایج پژوهش (Musah (2025) - اعتبارات خرد ابزار موثری برای رشد کسب و کارهای خرد است - Patil and Kamath (2017) - خدمات مالی کوچک باعث افزایش علاقه، سطح رضایت و بهبود وضعیت مالی مردم روستایی در بخش گولبارا شده است؛ - (Nwoye Obi (2015)؛ رضوانی و همکاران (۱۳۹۴) - صندوق کارآفرینی امید در ارتقای مؤلفه های عدالت اقتصادی، رفاه اقتصادی و ثبات اقتصادی روستایی تأثیر داشته است و به طور کلی ارائه اعتبارات خرد بر پایداری اقتصادی نواحی روستایی تأثیر معناداری داشته و آن را بهبود بخشیده است - و صالحی چگنی و همکاران (۱۳۹۵) - اعتبارات خرد بر مؤلفه های سرمایه گذاری، تقویت بنیاد مالی و پس انداز، اشتغال، کاهش فقر تأثیر مثبت داشته است - هم سو و هم راستا بوده است. نتایج آزمون فوق برای شاخص های اقتصادی نیز بیانگر این بود که بین اعتبارات خرد بانکی تخصیصی با شاخص های درآمد، اشتغال و ارتقای سطح زندگی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. در

این زمینه میزان ضریب همبستگی برای شاخص درآمد برابر $0/170$ ، شاخص اشتغال برابر $0/245$ و برای شاخص ارتقای سطح زندگی برابر $0/256$ در سطح معناداری $0/01$ به دست آمد. با نگاهی به مبانی نظری و پیشینه پژوهش؛ نتایج به دست آمده در این زمینه با نتایج پژوهش (Nguyen et al (2024) - استفاده از اعتبارات خرد منجر به افزایش توان پس انداز و سرمایه گذاری اقتصادی و توسعه کسب و کارهای جدید در خانوارهای روستایی می شود- (Patil and Kamath (2017)، رضوانی و همکاران (1394) و صالحی چگنی و همکاران (1397)، همسو و همراستا و با نتایج علاءالدینی و جلالی موسوی (1389) ناهمسو (نتایج این پژوهش حاکی از عدم تغییر در شاخص های درآمدی، دارایی، خوراک و پوشاک خانوارهای دریافت کننده اعتبارات بوده است) بوده است. علاوه بر این، از دلایل ناهمسو بودن نتایج پژوهش با پژوهش علاءالدینی و جلالی موسوی می توان به ویژگی های زمانی و مکانی، نوع مطالعه و پژوهش و نیز نمونه مورد مطالعه در پژوهش حاضر که شامل مردان و زنان بوده و در پژوهش آنان که مختص زنان بوده، اشاره کرد. آزمون رگرسیون نیز مشخص کرد که اعتبارات خرد بانکی تخصیصی کمیته امداد امام خمینی (ره) در تنوع بخشی اقتصادی مناطق روستایی در نمونه مورد مطالعه دارای اثر گذاری است. در این خصوص ضریب بتا برابر $0/140$ در سطح معناداری $0/05$ $p \leq$ معنی دار به دست آمد. با نگاهی به مبانی نظری و پیشینه پژوهش؛ نتایج به دست آمده در این زمینه با نتایج پژوهش رضوانی و همکاران (1394) و علاءالدینی و جلالی موسوی (1389)، همسو و همراستا بوده است. از دیدگاه توسعه، منابع اعتباری ایزاری برای توسعه پایدار روستایی و زمینه ساز ایجاد تحولات اجتماعی، اقتصادی و کالبدی است. با این حال، توجه به اشتغال خانوار روستایی از طریق اعتبارات خرد تخصیصی تنها به کشاورزی و دامداری و منابع طبیعی محدود نمی شود و خلأ موجود در روستاها با توجه ویژه به صنایع و کسب و کارهای روستایی جبران شده که این امر زمینه ساز تنوع بخشی اقتصادی در نواحی روستایی است. در این خصوص، کمیته امداد امام خمینی (ره) با ارائه اعتبارات خرد تخصیصی جهت راه اندازی کسب و کار، تا حدی توانسته است در مناطق روستایی بخش کوچصفهان بسترهای مناسب را جهت تنوع بخشی اقتصادی فراهم نماید.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان

نویسندگان در انجام این پژوهش سهم برابر دارند. این مقاله مستخرج از پایان نامه ارشد است

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می دارند، هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسنده مسئول این مقاله از عاملین چاپ مقاله تشکر می کند.

منابع

- (۱) بختیاری، صادق و پاسبان، فاطمه (۱۳۸۳). نقش اعتبارات بانکی در توسعه فرصت‌های شغلی، مطالعه موردی: بانک کشاورزی ایران، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، (۴۶)۱۲، ۷۳-۱۰۵.
- <https://sid.ir/paper/24285/fa>
- (۲) جوانشیری، مهدی؛ بوزر جمهری، خدیجه؛ هراتی، ام البنین و محمودی، حمیده (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی اعتبارات خرد در توسعه روستایی نواحی کوهستانی ودشتی، مطالعه موردی: دهستان‌های کارده و میان ولایت شهرستان مشهد، فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، (۴)۲، ۱۵۷-۱۸۰.
- <https://doi.org/10.22048/rdsj.2017.61710.1580>
- (۳) چگنی صالحی، مجتبی؛ رحیمیان، مهدی و غلامرضایی، سعید (۱۳۹۷). واکاوی راه‌کارهای صندوق‌های اعتباری خرد در توانمندسازی زنان روستایی (مورد مطالعه: استان لرستان)، تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، (۴)۴۹، ۶۸۷-۶۷۵.
- [HTTPS://DOI.ORG/10.22059/IJAEDR.2018.251895.668561](https://doi.org/10.22059/IJAEDR.2018.251895.668561)
- (۴) رحمانی، مریم؛ زند رضوی، سیامک؛ ربانی، علی و ادیبی، مهدی (۱۳۸۷). نقش اعتبارات خرد در توانمندسازی زنان روستایی، مطالعه موردی: روستای پشت رودشهرستان بم، مطالعات اجتماعی روان شناختی زنان، (۳)۳، ۱۰۵-۱۳۲.
- [HTTPS://DOI.ORG/10.22051/JWSPS.2008.1363](https://doi.org/10.22051/JWSPS.2008.1363)
- (۵) رضوانی، محمدرضا؛ درب آستانه، علیرضا و احمدآبادی، حسن (۱۳۹۴). تحلیل اثرات اعتبارات خرد بر پایداری اقتصاد روستایی، مطالعه موردی: اعتبارات صندوق کارآفرینی امید در شهرستان نیشابور، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، (۱)۱۳، ۲۱۰-۲۳۳.
- <https://doi.org/10.22067/geography.v13i1.37283>
- (۶) طاهرخانی، مهدی (۱۳۸۰). صنایع کوچک، سنگ بنای استراتژی آینده توسعه روستایی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۶۵، ۱۵۱-۱۶۸.
- <https://www.sid.ir/paper/29889/fa>
- (۷) عزیزپور، فرهاد و خداکرمی، زهرا (۱۳۹۴). اثرات اجتماعی- اقتصادی اعتبارات خرد کشاورزی در نواحی روستایی، مطالعه موردی: دهستان کرسف، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، (۳)۴، ۵۷-۶۹.
- <https://www.doi.org/%E2%80%8E10.18869/acadpub.ser.4.1357>
- (۸) علاءالدینی، پویا و جلالی موسوی، آزاده (۱۳۸۹). ارزیابی اثربخشی برنامه‌های پشتیبانی خدمات مالی خرد و صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی ایران، مجله توسعه روستایی، (۲)۲، ۶۲-۷۶.
- <https://www.magiran.com/p850148>
- (۹) قنبری، یوسف و نوری، راضیه (۱۳۹۶). ارزیابی تأثیر اعتبارات خرد کمیته امداد بر ماندگاری جمعیت در نواحی روستایی، مطالعه موردی: شهرستان خمین، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، (۶۵)۱۷، ۱۷۷-۱۹۸.
- <https://doi.org/10.22054/joer.2017.7850>
- (۱۰) قنبری، یوسف، نوری، راضیه و غفورزاده، حسین (۱۳۹۵). ارزیابی نقش کمیته امداد امام خمینی در توسعه اشتغال پایدار روستاها، فصلنامه علمی-پژوهشی اقتصاد اسلامی، (۶۴)۱۶، ۱۱۷-۱۴۳.
- https://eghtesad.iict.ac.ir/article_24104.html
- (۱۱) ملکی، طاهره؛ گلپور، پرویز و ظریفیان، شاپور (۱۳۹۶). عوامل بازدارنده کسب و کارهای خرد در نواحی روستایی، مطالعه
- <https://doi.org/10.22034/jtd.2021.273365.2275>
- 12) Alaedini, p. & Jalali Mousavi, A. (2011). Evaluation of the effectiveness of micro-financial service support programs and the micro-credit fund for rural women in Iran, Journal of community development, 2(2), 62-76. [Persian].
- https://jrd.ut.ac.ir/article_22227.html
- 13) Alessa, AA., Zaabi, EA. & Diba, AM. (2025). Impact of Social and Microcredit Characteristics on Small Project Financing: A Case Study of Agricultural Entrepreneurial Firms in Sudan, African Scientific Journal, 03(28), 677-697.
- <https://doi.org/10.5281/zenodo.14929815>

- 14) Azizpour, F. & Khodakarmi, Z. (2014). Socio-economic effects of agricultural microcredits in rural areas, case study: Dehistan Kersaf, *Space Economy and Rural Development Quarterly*, 4(3), 57-69. [Persian].
<https://doi.org/10.18869/acadpub.serd.4.13.57>
- 15) Bakhtiari, S. & Pasban, F. (2004). The role of bank credits in the development of job opportunities: Case
- 16) Study, *Quarterly Journal of Agricultural Economics and Development*, 12(46), 73-105. [Persian].
<https://sid.ir/paper/24285/FA>
- 17) Bhuiyan, MF. & Ivlevs, A. (2019). Micro-entrepreneurship and subjective well-being: Evidence from rural Bangladesh, *journal of business venturing*, 34(4), 625-645.
<https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2018.09.005>
- 18) ChegeniSalehi, M., Rahimian, M. & Gholamrezai, S. (2018). Analyzing the solutions of microcredit funds to empower rural women (case study: Lorestan Province), *Iranian journal of agricultural economics and development research*, 49(4), 675-687. [Persian].
<https://doi.org/10.22059/IJAEDR.2018.251895.668561>
- 19) Ghanbari, Y., Nouri, R. & Ghafourzadeh, H. (2016). Evaluation the role of Imam Khomeini relief committee in the development of sustainable employment (case study: Khomein Township), *Islamic Economics*, 16(64), 117-143. [Persian].
https://eghtesad.iict.ac.ir/article_24104.html
- 20) Ghanbari, Y., & Nouri, R. (2017). Assessment on the impact of microcredit provided by Imam Khomeini relief foundation on population sustainment in rural areas (case study: Khomein county), *Economics Research*, 65(2), 177-198. [Persian].
<https://doi.org/10.22054/joer.2017.7850>
- 21) Han, L. & Hare, D. (2013). The link between credit markets and self-employment choice among households in rural China, *journal of Asian economics*, 26(C), pp: 52-64.
- 22) <https://doi.org/doi:10.1016/j.asieco.2013.04.008>
- 23) Javanshiri, M., BozarJomehri, Kh., Harati, O. & Mahmoudi, H. (2016). The role of microcredits in the development of mountainous and plain rural areas (A case study of the villages of Kardeh and Miyan-velayat in the Mashhad County), *Rural Development Strategies Quarterly*, 4(2), 157-180. [Persian].
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2017.61710.1580>
- 24) Kanungo, M. (2012). Rural Development Through Microfinance, MGNREGA and Women Empowerment, *Odisha Review*, LXIX(2), 75-78.
<https://www.cabidigitallibrary.org/doi/full/10.5555/201330339133>
- 25) Khoi, PD., Gan, C., Nartea, G. & Cohen, DA. (2013). Formal and informal rural credit in the Mekong River Delta of Vietnam: Interaction and accessibility, *Journal of Asian Economics*, 26(C), 1-13.
<https://doi.org/10.1016/j.asieco.2013.02.003>
- 26) Maleki, T., Golparvar, P. & Zarifian, S. (2016). Factors inhibiting small businesses in rural areas, case study: GoijehBeel village of Abhar city, *Rural Development Strategies Quarterly*, 4 (3), 317-331. [Persian].
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2018.81627.1645>
- 27) Manta, O. (2016). The role of microfinance in sustainable rural development, *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 16(2), 229-236.
https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.16_2/Art30.pdf
- 28) Mohapatra, S., Rozelle, S. & Goodhue, R. (2007). The rise of self-employment in rural China: development or distress?, *World Development*, 35 (1), 163-181.
<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2006.09.007>
- 29) Musah, I. (2025). Microcredit as a catalyst for microbusiness growth: a myth or reality; a case of Asante-Akim Central Municipality, Ghana, *Future Business Journal*, 11(5), 1-17.
<https://doi.org/10.1186/s43093-025-00426-9>
- 30) Nguyen, THA., Trinh, QT. & Nguyen, TL. (2024). Effects of microcredit programs on household financial portfolios: Evidence from rural Vietnam, *Heliyon*, 10(21), pp: 1-13.
<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e39659>
- 31) Nwoye, OJ. (2015). the role of micro-finance banks entrepreneurship development in Nigeria and some selected countries, *African journal of social policy and administration*, 3(1), 1-35.
<https://eprints.covenantuniversity.edu.ng/10036/>
- 32) Patil, R. & Kamath, V. (2017). Impact of Microfinance on Rural development (With special Reference to Gulbarga division of Karnataka state), *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, 19 (9), 01 09.

- <https://www.iosrjournals.org/iosr-jbm/papers/Vol19-issue9/Version-1/A1909010109.pdf>
- 34) Prasad-Dhakal, Ch. & Nepal, G. (2017). Contribution of Micro-Finance on Socio-Economic Development of Rural Community, *Journal of advanced academic research*, 3(1), 134-141.
https://www.researchgate.net/profile/Chandra-Dhakal-7/publication/313623627_Contribution_of_Micro-Finance_on_SocioEconomic_Development_of_Rural_Community/links/65a13586af617b0d87416a85/Contribution-of-Micro-Finance-on-Socio-Economic-Development-of-Rural-Community.pdf
- 35) Rahmani, M., ZandRazavi, S., Rabani, A. & Adibi, M. (2007). Micro-credits as empowering women: a case study of Posht-rud village, Bamm Kerman, *Journal of Social-Psychological Studies of Women*, 3(18), 105-132. [Persian].
[HTTPS://DOI.ORG/10.22051/JWSPS.2008.1363](https://doi.org/10.22051/JWSPS.2008.1363)
- 36) Rezvani, M., DarbanAstaneh, A. & Ahmadabadi, H. (2014). Analysis of the effects of micro-credits on sustainability of rural economy (case study: Mehr-e-Imam Reza Fund-case in Neyshabour county), *Journal of Geography and Regional Development*, 1(24), 210-233. [Persian].
<https://doi.org/10.22067/geography.v13i1.37283>
- 37) Rui, LI., Qinghai, LI., Shaoan, H. & Xi, Z. (2013). The credit rationing of Chinese rural households and its welfare loss: An investigation based on panel data, *China Economic Review*, 26, 17-27.
<https://doi.org/10.1016/j.chieco.2013.03.004>
- 38) Taherkhani, M. (2008). Small industries, the cornerstone of the future strategy of rural development, *Geographical Research Quarterly*, 65, 151-168. [Persian].
<https://www.sid.ir/paper/29889/fA>
- 39) Yadav, KR. (2014). Significance of microfinance institutions in rural development of India, *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 21, 84-90.
<https://www.cceol.com/search/article-detail?id=220329>
- 40) Yuharmain, H., Suryana, Y., Novianty, R. & Joeliaty. (2016). An impact study of rural credit bank existence towards micro and small businesses in Padang city, *international journal of scientific & technology research*, 5(7), 145-150.